

**EGZAMIN MATURALNY
OD ROKU SZKOLNEGO 2014/2015**

**JĘZYK LITEWSKI
POZIOM ROZSZERZONY**

**ROZWIĄZANIA ZADAŃ I SCHEMATY PUNKTOWANIA
(A1, A2, A3)**

GRUDZIEŃ 2013

1 tema: Remdamiesi pateikta ištrauka suformuluokite problemą ir ją panagrinkite. Naudokitės Laimos Pečkuvienės tezėmis ir apmąstymais bei kitu kultūros tekstu. Jūsų rašinio apimtis turi būti ne mažesnė negu 300 žodžių.

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	Zdający: 3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia); 3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej; 3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie); 3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji; 4.7. określa problematykę utworu (wymaganie z III etapu kształcenia); 4.1. R wskazuje związki między różnymi aspektami utworu; 4.8. R rozpoznaje retoryczną organizację wypowiedzi;

Kryteria oceny wypowiedzi argumentacyjnej

A	Określenie problemu	B	Sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
9	Określenie problemu zgodne z tekstem i pełne	9	Stanowisko adekwatne do tekstu i pełne	2	Brak błędów rzeczowych	6	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczące zaburzenia spójności	4	Styl stosowny	4	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące
6	Określenie problemu zgodne z tekstem, ale niepełne	6	Stanowisko adekwatne do tekstu, ale niepełne			3	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1	Znaczące zaburzenia spójności	2	Styl częściowo stosowny	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
3	Określenie problemu częściowo zgodne z tekstem	3	Stanowisko częściowo adekwatne do tekstu			0	Jeden błąd lub więcej błędów rzeczowych	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli w kategorii A praca uzyska 3 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli praca składa się z mniej niż 300 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Przykładowa realizacja zadania

Kiekviena tauta stengiasi išsaugoti savo kultūrą, tradicijas ir gimtąją kalbą. Lietuvių kalba yra labai sena ir savita, išlaikiusi daug gražių senoviškų žodžių ir formų, todėl ji įdomi daugelio šalių kalbininkams. Gimtoji kalba yra neatskiriama kiekvieno žmogaus gyvenimo dalis, todėl kiekvienas save gerbiantis žmogus privalo ją rūpintis ir ją tobulinti. Deja, ne visi lietuviai supranta gimtosios kalbos svarbą, neprisideda prie jos puoselėjimo, o dažnai netgi ją niekina, teršia svetimais žodžiais arba visiškai nustoja ją kalbėti.

Iš tikrųjų ši problema yra gana sudėtinga. Vieni galvoja, kad lietuvių kalba greit gali išnykti, kiti tiki, kad ji dar ilgai gyvuos. Kaip bebūtų, aš esu optimistė ir manau taip, kaip antroji žmonių grupė.

Gimtosios kalbos išlikimo problemą straipsnyje „Ar mūsų kalba rūpi vien kalbininkams?“ gvildena ir Laima Pečkuvienė. Jos manymu, lietuvių kalba rūpi ne tik kalbininkams, bet ir jauniems žmonėms – mokiniamis ir studentams. Kartą netikėtai išgirdusi studento klausimą: „Ką daryti, kad per paskaitas būtų girdima tik taisyklinga kalba?“, straipsnio autorė labai nustebė. Jos širdyje vienu metu iškilo įvairūs jausmai: ir nuostaba, ir sumišimas, ir savotiškas džiaugsmas. Suprato, kad aukštųjų mokyklų studentai mokosi ne tik tam, kad vien išsilaikytų egzaminus, o vėliau numotų ranka ir viską užmirštų. Jie stengiasi išmokti ir taisyklingos kalbos. Šis įvykis ir apmąstymai paskatino dėstytoją paklausti studentų nuomonės apie gimtosios kalbos ateitį. Pasisakymai ją maloniai nustebino. Dvidešimt studentų iš dvidešimt devynių teigė, jog lietuvių kalba gyvuos tol, kol lietuviai, ypač jauni žmonės, ją saugos ir puoselės. Autorės manymu, lietuvių kalba vėl tampa populiari tarp tautiečių, ypač provincijoje, lietuviai vis dažniau dainuoja lietuviškas dainas.

Neseniai naršydama internete, Delfi.lt portale aptikau įdomią diskusiją. Ji kaip tik buvo susijusi su kalba. Interneto vartotojai reiškė savo nuomonę apie lietuvių kalbos ateitį, apie priežastis, kodėl lietuvių kalba skursta. Man įstrigo vienos vartotojos komentaras. Ji džiaugėsi, kad pagaliau susirūpinta šia problema bei pateikė pavyzdžių, ką mes darome blogai. Pavyzdžiui, kodėl lietuviai nuvažiavę į užsienį tarpusavy nesikalba lietuviškai, o pradeda bendrauti tos šalies kalba. Taip pat ji iškėlė klausimą, kodėl svetimšaliai atvykę į Lietuvą raukosi išgirdę kalbant lietuviškai, ir kodėl lietuviai skuba su jais kalbėtis jiems suprantama kalba. Internautė kreipėsi į tautiečius: „Tai gal būkime orūs? Čia Lietuva! Gyventojai, kalbėkim plačiame rate lietuviškai.“ Po šiais žodžiais pasipylė daugybė komentarų, kuriuose skaitytojai pritarė šioms mintims. Tai mane labai nudžiugino, supratau, kad visgi lietuviai nėra abejingi savo gimtajai kalbai ir rūpinasi jos ateitimi.

Savo darbe negaliu nepaminėti Mikalojaus Daukšos „Postilės“ prakalbos, kurioje rašytojas išsako susirūpinimą savo tautos ateitimi. Svarbiausiu tautiškumo požymiu Daukša laiko gimtąją kalbą. Jo žodžiais tariant, pasaulyje nėra tokios niekingos tautos, kuri neturėtų trijų svarbiausių dalykų: savo tėvų žemės, papročių ir kalbos, ir nėra pasaulyje tokio užkampio, kuriame žmonės nekalbėtų savo protėvių kalba. Žmonėms savoji kalba yra labai svarbi. „Postilės“ autorius jau XVI amžiuje žinojo, kad savo kalbą reikia branginti ir puoselėti. Įtikinėjo, kad lietuviai bajorai privalo kalbėti lietuviškai, gėdino ir peikė tuos, kurie jos išsižadėjo ir ją užmiršo. Mūsų kalba per tiek amžių turėjo nueiti sunkų kelią, tačiau išliko gyva, tuo labiau dabar turėtų ne skursti ir nykti, o kaip tik sužibėti.

Taigi, ar lietuvių kalbai lemta išnykti, ar ji išliks ir išlaikys savo savitumą? Tai priklauso nuo mūsų pačių. Visi privalome suprasti, kokia vertybė yra mūsų senelių ir prosenelių išsaugota kalba, visi turime ją gerbti ir puoselėti, kalbėti taisyklingai, nevertoti žargono, nes kaip sakė Mikalojus Daukša: „Ne žemės derlumu, ne drabužių skirtingumu, ne šalies gražumu, ne miestų ir pilių tvirtumu gyvuoja tautos, bet daugiausiai išlaikydamos ir vartodamos savo kalbą.“

Poziom wykonania

A. Określenie problemu: 9 pkt. – zgodne z tekstem i pełne, odtworzenie problemu oraz sformułowanie i uzasadnienie interpretacji historycznymi uwarunkowaniami złożonego problemu w odpowiednim kontekście.

B. Sformułowanie stanowiska wobec rozwiązania przyjętego przez autora tekstu: 9 pkt. – adekwatne do tekstu i pełne, odtworzenie rozwiązania przyjętego przez autora tekstu oraz trafne odwołanie do innego tekstu kultury uzasadniające stanowisko zdającego.

C. Poprawność rzeczowa: 2 pkt. – brak błędów rzeczowych.

D. Zamysł kompozycyjny: 6 pkt. – kompozycja funkcjonalna, segmentacja i uporządkowanie tekstu zgodne z wybranym przez zdającego gatunkiem wypowiedzi; wyodrębnione językowo i graficznie części pracy logicznie i konsekwentnie uporządkowane.

E. Spójność lokalna: 2 pkt. – pełna spójność wypowiedzi.

F. Styl tekstu: 4 pkt. – stosowny, środki językowe dostosowane do wybranego przez zdającego gatunku wypowiedzi i sytuacji, celowo zastosowane konstrukcje składniowe oraz jednostki leksykalne; konsekwentne posługiwanie się jednym, wybranym stylem.

G. Poprawność językowa: 4 pkt. – brak błędów.

H. Poprawność zapisu: 4 pkt. – zapis w pełni poprawny.

2 tema: Interpretuokite ir palyginkite pateiktus Justino Marcinkevičiaus ir Janinos Degutytės eilėraščius. Jūsų rašinio apimtis turi būti ne mažesnė negu 300 žodžių.

<p>III. Tworzenie wypowiedzi. IV. Analiza i interpretacja tekstów kultury.</p>	<p>Zdający:</p> <p>3.1. sprawnie posługuje się oficjalną odmianą języka narodowego (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>3.1. tworzy dłuższy tekst pisany zgodnie z podstawowymi regułami jego organizacji, przestrzegając zasad spójności znaczeniowej i logicznej;</p> <p>3.2. tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę, dobiera i porządkuje argumenty, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie);</p> <p>3.4. stosuje uczciwe zabiegi perswazyjne, zdając sobie sprawę z ich wartości i funkcji;</p> <p>4.7. określa problematykę utworów (wymaganie z III etapu kształcenia);</p> <p>4.5. odczytuje treści symboliczne utworów;</p> <p>4.5. R dostrzega i potrafi komentować estetyczne wartości utworów literackich;</p> <p>4.6. wskazuje zastosowane w utworach językowe środki wyrazu artystycznego oraz inne wyznaczniki poetyki danych utworów;</p> <p>4.6. R przeprowadza interpretację porównawczą utworów literackich;</p> <p>4.11. rozpoznaje podstawowe motywy oraz ich funkcje w utworach;</p> <p>4.12. wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworów (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa-klucze, motto);</p> <p>4.13. wykorzystuje w interpretacji utworów konteksty: literacki, kulturowy, filozoficzny, biograficzny;</p>
--	---

Kryteria oceny interpretacji porównawczej

A	Koncepcja porównywania utworów	B	Uzasadnienie tezy interpretacyjnej	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
6	Koncepcja niesprzeczna z utworami i spójna	12	Uzasadnienie trafne, pogłębione	2	Brak błędów rzeczowych	6	Kompozycja funkcjonalna	2	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	4	Styl stosowny	4	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące
4	Koncepcja niesprzeczna z utworami i częściowo spójna	8	Uzasadnienie trafne, ale niepogłębione							2	Styl częściowo stosowny	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
2	Koncepcja częściowo sprzeczna z utworami	4	Uzasadnienie częściowo trafne							3	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	1	Znaczne zaburzenia spójności	2	Liczne błędy rażące
0	Koncepcja sprzeczna z utworami lub brak koncepcji	0	Brak trafnych argumentów uzasadniających interpretację porównawczą	0	Jeden błąd lub więcej błędów rzeczowych	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące	0	Liczne błędy rażące

UWAGA

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli w kategorii A praca uzyska 2 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli praca składa się z mniej niż 300 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Przykładowa realizacja zadania

Mikalojus Daukša savo „Postilės“ prakalboje apibūdino gimtąją kalbą kaip bendrą meilės ryšį, vienybės motiną, pilietiškumo tėvą. Sunaikinus tautos kalbą užtemtų saulė danguje, susimaišytų pasaulio tvarka, neliktų gyvybės ir garbės. Gimtąja kalba rūpinosi kalbininkai, savo gyvybe vardan kalbos gyvybės rizikavo knygnešiai, daraktoriai, jos grožį išaukštino poetai ir rašytojai. Ne veltui gimtoji kalba – tai viena populiariausių ir svarbiausių temų lietuvių literatūroje. Kuo skiriasi, o tuo pačiu ir panašūs Justino Marcinkevičiaus „Kalba gimtoji – kasdieninė“ ir Janinos Degutytės „Gimtoji kalba“ eilėraščiai?

Kalba yra viena pagrindinių Justino Marcinkevičiaus kūrybos temų. Ji persmelkia poeto kūrybą nuo ankstyvųjų eilėraščių iki dabartinių kūrinių. Jau eilėraščio „Kalba gimtoji – kasdieninė“ pavadinimas nusako, kas lyriniam herojui yra gimtoji kalba. Ji kasdieninė, išmokta iš tėvų ir kasdien vartojama. Lyrinis herojus prisipažįsta esąs apsuptas gimtosios kalbos, kuri jį pozityviai veikia – pagyvina, padrašina. Ji tarsi „žibintas pasaulio tamsoje“ veda per gyvenimą ir išskiria iš kitų žmonių. Tėvų kalbos mokėjimas vertingas visur ir visada. „Sakau: lietuviška knygelė – kaip neregiui lazda“ – ši mintis kaip tik patvirtina, kad lietuviška knyga, nuėjusi ilgą ir vargingą kelią, kiekvienam lietuviui yra neįkainojamas žinių šaltinis. Poetas kalbą lygina su duona – juk tai ji buvo ir yra žmogaus energijos šaltinis, sunkaus darbo vaisius, pats vertingiausias daiktas. Ir duona, ir kalba – tai maistas: duona kūnui, kalba – širdžiai. Poeto žodžiais tariant, gimtoji kalba, duona, motina, gimtinė – tai mes visi, o mes visi tai juk Lietuva.

Janina Degutytė taip pat yra sukūrusi gražių eilėraščių apie Lietuvą, gimtąją kalbą. Poetės manymu, gimtoji kalba yra ties kiekvienu žmogaus žingsniu. Ji išaugo iš kopų šnabždesio, marių virpulio, duonos kvapo ir miškų giesmės. Kartu su žmogumi išgyveno baisiausius, blogiausių ir vargingiausių laikus, drauge su juo džiaugėsi, linksminosi ir mylėjo: „Pilėnų laužuose išdeginta, išlydyta, / su perregima gintaro šviesa“. Kalbą siejame ir su gerais, ir su blogais gyvenimo momentais, ji su žmogumi nuolat – skausme bei varge, ją matome, kai mums linksma, ją jaučiame, kai mums liūdna, pasikliaudami ja, galime aprašyti kiekvieną gyvenimo akimirką: „ja kalba pievų tyluma ir gatvių gaudesys, / balkonai priemiesčių naujų spalvoti, / gelsvų kasyčių juokas ir pušų rimitis, / ir tie veidai, rūstis ir meile išvagoti.“ Poetė prisimena, kad gimtoji kalba lydėjo lietuvių karuose ir mirtinuose išbandymuose („Lietuviškasis žodis liko kraujo raidėm / ant kamerų akmenis ir pelenuos.“), todėl tiki, kad neapleis iki pat jo dienu pabaigos („... kad ligi galo vieškeliu lydėtū...“).

Eilėraščiai „Kalba gimtoji – kasdieninė“ ir „Gimtoji kalba“ skiriasi tuo, kad pirmasis labiau atskleidžia tėvų kalbos svarbą kiekvieno žmogaus gyvenime. Tai nereiškia, kad antrasis eilėraštis visiškai nuo to atsiriboja. Janinos Degutytės poetiniame kūrinyje labiau akcentuojama kalbos praeitis, jos kelias ir svarba istorijoje. Justino Marcinkevičiaus eilės gerokai trumpesnės, tačiau slepia savyje tiek pat daug minčių, kaip ir Degutytės eilėraštis „Gimtoji kalba“.

Man labiau patiko Janinos Degutytės eilėraštis, kadangi jis reikalauja daugiau dėmesio, susikaupimo, apmąstymų.

Janina Degutytė ir Justinas Marcinkevičius gyveno ir kūrė sovietinės okupacijos metais. Savo kūryba gaivino ir gynė tautos kultūrinę tapatybę ir savimone. Abiem poetams be galo svarbi buvo lietuvių kalba ir abu slėgė didelį rūpestį dėl gimtojo žodžio išsaugojimo ir ateities.

Poziom wykonania

A. Koncepcja porównywania utworów: 6 pkt. – niesprzeczna i spójna, znajduje potwierdzenia w obu tekstach; porównywane obszary są dla tekstów trafne i istotne; wypowiedź w wystarczający sposób dla uzasadnienia tezy/hipotezy interpretacyjnej obejmuje i łączy w całość sensy obu utworów.

B. Uzasadnienie tezy interpretacyjnej: 12 pkt. – trafne i pogłębione, zawiera wyłącznie powiązane z tekstami argumenty, które wynikają ze sfunkcjonalizowanej analizy; jest osadzone nie tylko w tekstach, ale także w potwierdzonych tekstami i przyjętą koncepcją porównywania utworów kontekstach.

C. Poprawność rzeczowa: 2 pkt. – brak błędów rzeczowych.

D. Zamyśl kompozycyjny: 6 pkt. – kompozycja funkcjonalna, segmentacja i uporządkowanie tekstu zgodne z wybranym przez zdającego gatunkiem wypowiedzi; wyodrębnione językowo i graficznie części pracy logicznie i konsekwentnie uporządkowane.

E. Spójność lokalna pełna: 2 pkt. – pełna spójność wypowiedzi.

F. Styl tekstu stosowny: 4 pkt. – środki językowe dostosowane do wybranego przez zdającego gatunku wypowiedzi i sytuacji, celowo zastosowane różnorodne konstrukcje składniowe, bogate słownictwo; konsekwentne posługiwanie się jednym, wybranym stylem.

G. Poprawność językowa: 4 pkt. – brak błędów.

H. Poprawność zapisu: 4 pkt. – zapis w pełni poprawny.